

แนวทางการศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อจัดทำพิพิธภัณฑ์บ้านบุคคลสำคัญ
กรณีศึกษา วังสราภิรมย์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

แนวทางการศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อจัดทำพิพิธภัณฑ์บ้านบุคคลสำคัญ กรณีศึกษา วังสาเกใน
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม (GUIDELINES OF THE CULTURAL
STUDY FOR ESTABLISHING A HISTORIC HOUSE MUSEUM: A CASE STUDY
OF PRINCE PRACHAKSILPAKOM'S SA-KE PALACE)

วดี โภคศิริ 4736631 LCCS/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: อภิญญา บัวสรวง ศศ.บ., M.A., ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ ศ.บ.,
M.ARCH., สด.ค., พรทิพย์ อุกุรัตนันต์ ศศ.บ., ศศ.ม.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่อง แนวทางการศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อจัดทำพิพิธภัณฑ์บ้านบุคคลสำคัญ
กรณีศึกษา วังสาเกในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)
โดยการใช้การศึกษาประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า (Oral History) เป็นกรอบการศึกษาหลัก ใช้ข้อมูลจากเอกสาร
งานวิจัย รวมทั้งหนังสือทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลสนับสนุน แล้วเสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์
(Analytical Description) พร้อมทั้งมีรูปภาพประกอบและสรุปเป็นงานวิจัย

วังสาเกเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย เป็นที่ประทับในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม
หลวงประจักษ์ศิลปาคม สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ตำแหน่งใหญ่ของวังสาเกสร้าง
จากไม้สักทองทั้งหลัง มี 2 ชั้น ลักษณะทางสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลทั้งไทย จีน และตะวันตกผสมผสานกัน โดยมี
หลังคาเป็นทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องว่าว

ผลการศึกษาพบว่า วังสาเกมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นคุณค่าทาง
วัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ สมควรแก่การอนุรักษ์และจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์บ้านบุคคลสำคัญในอนาคต แต่ถึงอย่างไรก็ตาม
การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์นี้จะไม่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ถ้าขาดปัจจัยด้านเงินทุน สถานที่ บุคลากรต่าง ๆ ตลอดจนนโยบาย
ของรัฐบาลที่จะต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนให้วังสาเกมีโอกาสพัฒนาและจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะเป็นแหล่งเรียนรู้ทาง
ประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เข้าชมได้รับรู้ถึงเรื่องราวในอดีต เกิดความรู้ความเข้าใจ และช่วยกันอนุรักษ์
มรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป แม้กระนั้นก็ดี มีผลสรุปแนวทางสำหรับการจัดการวังสาเกในอนาคตอยู่ 4 วิธี คือ
(1) รักษาพื้นที่เดิมและอนุรักษ์อาคาร โบราณทั้งหมดไว้ (2) อาจไม่มีอาคารเดิมเหลืออยู่แต่ใช้สัญลักษณ์บ่งบอกว่าเป็นที่ตั้ง
ของวังสาเกในอดีต (3) สร้างอาคารขึ้นมาใหม่ทั้งหมดโดยอาจจะเลียนแบบอาคารดั้งเดิมหรืออาจจะเปลี่ยนลักษณะทาง
สถาปัตยกรรมให้แตกต่างไปจากเดิม และ (4) การทำลายอาคารเดิม แล้วไปสร้างพิพิธภัณฑ์ในสถานที่อื่นแทน

คำสำคัญ: วังสาเก / ประจักษ์ศิลปาคม, กรมหลวง / พิพิธภัณฑ์ / บ้านประวัติศาสตร์

A CULTURAL STUDY ESTABLISHING GUIDELINES FOR HISTORIC HOUSE MUSEUMS: A CASE STUDY OF PRINCE PRACHAKSILPAKOM'S SA-KE PALACE

WADEE POKESIRI 4736631 LCCS/M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISORS: APINYA BUASUNG, B.A., M.A., PRASONG EIAM-ANANT, B.F.A., M.ARCH., D.ARCH., PORNTHIP USUPARAT B.A., M.A.

ABSTRACT

This cultural study research aimed at establishing guidelines for establishing historic house museums through conducting a case study of Prince Prachaksilpakom's Sa-Ke palace. This study was qualitative research which applies the oral history method as the conceptual framework to gather and to analyze the data. Information from documentary and archival material in the form of documents, academic articles, photographs and illustrations, was also used.

Sa-Ke palace is an important historical place that once belonged to Prince Prachaksilpakom. It was constructed in the reign of King Rama III. The palace consists of four main buildings. Tamnak Yai, which was the main residence of the prince, is made of teak. The architectural style is a combination of Thai, Chinese and Western styles. It has two stories and it has a hipped roof.

The research found that Sa-Ke palace possesses both historical and architectural values. These values make it desirable that the palace becomes a historic house museum. There are four possible ways of managing Sa-Ke palace as a historic house museum in the future: (1) preserving all of the buildings; (2) putting a sign identifying where one of the buildings may have been; (3) constructing new buildings which are copies or variations of the old buildings; (4) destroying the old buildings but establishing a museum in some other places which commemorates the Sa-Ke palace.

I argue that the establishment of a historic house museum, which preserves the Sa-Ke palace, would create a place of historical interest and knowledge that would help audiences acknowledge and understand its history. Furthermore, this would help the country to preserve its cultural heritage.

KEY WORDS: SA-KE PALACE / PRINCE PRACHAK / MUSEUM / HISTORIC HOUSE

258 pp.